

Research paper

Developing a Disruptive Mood Dysregulation Symptoms Model Based on Parental Mentalization with the Mediating Role of Attachment to Parents and Child's Temperament Characteristics

Milad Rahimi ¹; Hossein Ali Mehrabi ^{*2}; Ahmad Abedi ³

Abstract

The aim of the present study was to develop a model of disruptive mood dysregulation symptoms based on parental mentalization, child's attachment and temperament in children aged six to twelve years in Isfahan city. It included all children from six to twelve years old in Isfahan, 401 of whom were selected and evaluated in a non-random and voluntary manner. The measurement tools included disruptive mood disorder, reflective behavior, attachment, and middle childhood temperament questionnaire. In order to analyze the data, statistical methods of correlation coefficient, general fit indices and comparative indices were used to check the proposed model. The results of the model showed that in a multivariate space, confidence in mental states, interest and curiosity in mental states, secure attachment, insecure attachment and temperamental characteristics predicted the variance of disruptive mood disorder symptoms. Also parents' mentalization, child's attachment to parents and child's temperament predicted symptoms of disruptive mood disorder in children. It is suggested that by designing psychological interventions based on mentalization and temper control training for parents, the symptoms of disruptive mood disorder in children can be reduced and moderated.

Keywords: Attachment, disruptive mood dysregulation symptoms, mentalization, temperament

¹ M.A. in Child and Adolescent Clinical Psychology, Department of Psychology, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan. Isfahan. Iran

² Corresponding Author: Assistant Professor of Psychology, Department of Psychology, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan. Isfahan. Iran h.mehrabi@edu.ui.ac.ir

³ Associate Professor, Department of Psychology and Education of Children with Special Needs, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan,

دوره ۱۹، شماره ۱، بهار ۱۴۰۲

صفحات: ۱۲۴-۱۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۰۲

DOI : 10.22051/PSY.2023.42476.2725

https://psychstudies.alzahra.ac.ir/article_7114.html

مطالعات روان‌شناختی

مقاله پژوهشی

تاریخ ارسال: ۱۴۰۰/۱۰/۱۳

مقاله پژوهشی

تدوین مدل علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر براساس ذهنی‌سازی والدین با نقش میانجی‌گری دلبستگی به والدین و ویژگی‌های مزاجی کودک

میلاد رحیمی^۱، حسینعلی مهربانی^{۲*}، احمد عابدی^۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تدوین مدل علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر براساس ذهنی‌سازی مادر، دلبستگی و مزاج کودک در کودکان شهر اصفهان انجام شد. این پژوهش شامل کلیه کودکان شش تا دوازده سال شهر اصفهان بود که تعداد ۴۰۱ نفر به شیوه غیر تصادفی و از نوع داوطلبی انتخاب و مورد ارزیابی قرار گرفتند. ابزارهای اندازه‌گیری شامل پرسشنامه‌های اختلال بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر، کنشوری بازتابی، مجموعه سوال دلبستگی و مزاج کودکی میانه بود. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری ضریب همبستگی، شاخص‌های کلی برازش و شاخص‌های مقایسه‌ای برای بررسی مدل پیشنهادی تدوین شده استفاده شد. نتایج مدل نشان داد که در یک فضای چندمتغیره، اطمینان از حالات ذهنی، علاقه و کنجکاوی به حالات ذهنی، دلبستگی ایمن، دلبستگی ناایمن و ویژگی‌های مزاجی واریانس علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر را پیش‌بینی می‌کنند. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که ذهنی‌سازی والدین، دلبستگی کودک به والدین و مزاج کودک می‌توانند علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر را در کودکان پیش‌بینی کنند. پیشنهاد می‌شود که با طراحی مداخلات روانشناختی مبتنی بر آموزش ذهنی‌سازی و کنترل مزاج به والدین، علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر مانند پرخاشگری و خشونت کودکان را کاهش و تعدیل بخشید.

کلیدواژه‌ها: دلبستگی، ذهنی‌سازی، علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر، مزاج

^۱ کارشناس ارشد روانشناسی بالینی کودک و نوجوان، گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

^۲ نویسنده مسئول: استادیار روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران h.mehrabi@edu.ui.ac.ir

^۳ دانشیار گروه روانشناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

مقدمه

اختلال بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر^۱ تشخیص جدیدی است که به طبقه اختلالات افسردگی راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی (۲۰۱۳)^۲ اضافه گردید؛ این اختلال به منظور سنجش تحریک‌پذیری مزمن (غیر دوره‌ای) توسط کارگروه‌های اختلالات خلقی و اختلالات دوران کودکی برای کودکان با مشکلات رفتاری و هیجانی شدید ارائه شد تا مانع از افزایش چشمگیر تشخیص کاذب اختلالات دوقطبی^۳ در کودکان و نوجوانان شود. ویژگی شاخص این اختلال، تحریک‌پذیری شدید و دائمی است که به دو شیوه انفجار خشم کلامی یا رفتاری نامرتب با سن در پاسخ به ناکامی و تحریک‌پذیری و عصبانیت دائمی در فواصل این انفجارها که به آسانی توسط اطرافیان قابل مشاهده است، نشان داده می‌شود (انجمن روانپزشکی آمریکا، ۲۰۱۳). عوامل مختلفی بر پرخاشگری کودکان تاثیرگذار هستند، از جمله این موارد اطمینان در مورد حالات ذهنی که عاملی تاثیرگذار در بروز رفتار پرخاشگرانه و تکانشگری است و این به معنای این است که درک ذهنی رفتار دیگران تاثیر بازدارنده‌ای در رفتار پرخاشگرانه و کنترل اختلال خلق اخلاک‌گر دارد (شوارز^۴ و همکاران، ۲۰۲۱).

به عقیده برخی صاحب‌نظران یکی از عوامل موثر بر سلامت روانی کودک، ذهنی‌سازی^۵ است (میدلی^۶ و همکاران، ۲۰۲۱). اصطلاح ذهنی‌سازی اولین بار توسط فوناگی^۸ در سال ۱۹۸۹ به کار گرفته شد و توانایی تامل بر حالات ذهنی را توصیف می‌کند. ذهنی‌سازی مجموعه‌ای از فرایندها را در بر می‌گیرد که هدفشان ایجاد تصویری از ذهن خود و کودک در یک بافت بین فردی است تا بتوان آنچه کودک فکر و احساس می‌کند را تصور نمود (هاگلکوئیست^۹ و همکاران، ۲۰۲۰)؛ در واقع، ذهنی‌سازی یک جنبه مهم و اساسی مراقبت برای درک هیجانات موثر بر رفتار و تسهیل روابط والد-کودک به شمار می‌رود (زیگرز^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۷).

پژوهش‌ها به نقش ذهنی‌سازی والدین به عنوان یک عامل پیش‌بینی‌کننده مشکلات رفتاری کودکان اشاره می‌کنند (هالفان و بسیراغلو^{۱۱}، ۲۰۲۱)؛ زیرا والدینی که ذهنی‌سازی کارآمدی دارند، بهتر می‌توانند موقعیت‌های هیجانی را بدون متشنج کردن روابط، تجربه کنند (میدلی و همکاران، ۲۰۲۱). لذا، ذهنی‌سازی می‌تواند خودتنظیمی و کارکرد اجتماعی را به خصوص از طریق کمک به کودک در کنار آمدن با احساسات استرس‌زا از جمله ناکامی و همچنین تحریک‌پذیری که شاخص اصلی کودکان دچار اختلال بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر است، پرورش دهد. ذهنی‌سازی موثر به کودک کمک می‌کند که رفتار طرف مقابل را به خوبی درک کند و روابط بین فردی مناسبی از طریق پیش‌بینی رفتار دیگران تنظیم کند و می‌تواند از اختلال در تنظیم هیجان و

1. disruptive mood dysregulation disorder
2. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5)
3. bipolar disorders
4. American Psychiatric Association
5. Schwarzer
6. mentalization
7. Midgley
8. Fonagy
9. Hagelquist
10. Zeegers
11. Halfon, & Besiroglu

مشکلات بین فردی در افراد پیشگیری کند (پارادا فرناندز^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). در مطالعه دیگری مشاهده شد که ذهنی سازی مادر ارتباط مستقیم بین اضطراب عمومی والدین و رفتار برون سازی و پرخاشگرانه کودک را تعدیل می کند. یافته ها تاکید می کنند که فرزندپروری مشارکتی و ذهنی سازی مادر می تواند به عنوان یک سپر محافظتی حتی تاثیر منفی اضطراب والدین را کاهش دهد (دولبرگ^۲ و همکاران، ۲۰۲۱). مطالعات همچنین نشان داده اند که ذهنی سازی یک عامل تقویت کننده و انعطاف پذیری برای افرادی است که بدرفتاری و برخورد خصمانه را در خانواده تجربه می کنند. از دیگر مولفه های موثر در بروز اختلال بی نظمی خلق اخلاگر، دلبستگی می باشد (تاوبنر^۳، ۲۰۲۱).

دلبستگی^۴ به پیوند عاطفی بین مادر و نوزاد اشاره دارد. دلبستگی می تواند ایمن یا نایمن باشد. از نظر بالبی^۵، انتظار حساس و پاسخگو بودن والدین نسبت به نیازهای کودک در همه زمان ها، سبب ایجاد دلبستگی ایمن می گردد. او معتقد است بیشتر مشکلات هیجانی و رفتاری پایدار در کودک ناشی از تجارب دوران کودکی و دلبستگی است (برگ، ۲۰۱۴). در این راستا، برخی تحقیقات نشان می دهد کودکان مبتلا به اختلال بی نظمی خلق اخلاگر در زمینه مولفه های دلبستگی از جمله ابعاد رفتاری، شناختی، هیجانی و روانی دچار پریشانی هستند (شاه محمدی و همکاران، ۱۳۹۹). نتایج پژوهش ها نشان داد که ذهنی سازی والدین، هم به طور مستقیم و هم به طور غیرمستقیم بر امنیت دلبستگی کودک تاثیر می گذارد (زیگرز^۶ و همکاران، ۲۰۱۷؛ علوی و همکاران، ۱۳۹۹). همچنین در مطالعه دیگری این نتیجه به دست آمد که دلبستگی ایمن و ذهنی سازی مناسب پتانسیل درمان مبتنی بر ذهنیت یا سایر مداخلات روانی اجتماعی را پشتیبانی می کنند که خطر رفتارهای پرخاشگرانه مانند خودآزاری و خودکشی در بین افرادی که بدرفتاری در دوران کودکی را تجربه کرده اند از طریق افزایش درک خود و سایر حالات روانی را کاهش می دهد (استاگاک^۷ و همکاران، ۲۰۲۲). از سوی دیگر، روانشناسان انفجارهای خشم و رفتارهای تحریک پذیر را اغلب ناشی از دو عامل روابط خانوادگی و مزاج^۸ کودک می دانند.

خلق و خو یا مزاج را گرایش بنیادی و نسبتا ذاتی افراد که زیربنا و تنظیم کننده رفتار به شمار می رود و اساس زیستی و سرشتی دارد، تعریف کرده اند (باوت تورکات^۹ و همکاران، ۲۰۲۰). مزاج پیش بینی کننده خوبی در اختلال نقص توجه و بیش فعالی کودک و مشکلات رفتاری و هیجانی مانند اختلال رفتار اخلاگر^{۱۰} در کودکان است (هاره و گرازبانو^{۱۱}، ۲۰۲۱). در همین راستا، دافرتی^{۱۲} و همکاران (۲۰۱۷) نشان دادند ویژگی های مزاجی می توانند پیش بینی کننده اختلال بی نظمی خلق اخلاگر در کودکان باشند. پژوهشگران در مطالعاتی که برای کشف مزاج و خلق و خوهای مختلف انجام دادند، ویژگی های مزاجی خاصی یافتند

1. Parada-Fernandez
2. Dolberg
3. Taubner
4. Attachment
5. Bowlby
6. Zeegers
7. Stagaki
8. Temperment
9. Bouvette-Turcot
10. Disruptive Behavior Disorders
11. Hare, & Graziano
12. Dougherty

۱۱۲..... تدوین مدل علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر براساس ذهنی‌سازی والدین با نقش میانجی‌گری دلبستگی به والدین و ...

که شامل مزاج غیر قابل تنظیم (سطح فعالیت بالا، مقابله جو و خصمانه، کنترل بر خود پایین، ترسو و خجالتی)، مزاج دارای واکنش پذیری بالا (سطوح بالای خشم و ترس، کنترل بر خود متوسط، مقابله جو و خجالتی)، خلق و خوی جسور و بی‌باک (سطح فعالیت بالا و مقابله جو، احساس ترس و خجالت اندک، کنترل بر خود و مدیریت خشم معتدل)، مزاج متعادل (در همه زمینه‌ها متعادل است)، مزاج تنظیم شده (فعالیت و خشونت و مقابله جویی کم، احساس ترس و خجالت متعادل) بودند (براون^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). برخی ویژگی‌های مزاجی خاص کودکان، ممکن است کودک را بیشتر مستعد حساسیت بیشتر نسبت به تاثیرات محیطی کند. کودکی که ویژگی مزاجی تکانشگری و واکنش پذیری بالایی دارد، بیشتر احتمال دارد که در مواجهه با محیط‌های خشن یا تهدیدآمیز، رفتارهای پرخاشگرانه از خود نشان دهد (اولسون^۲ و همکاران، ۲۰۱۷).

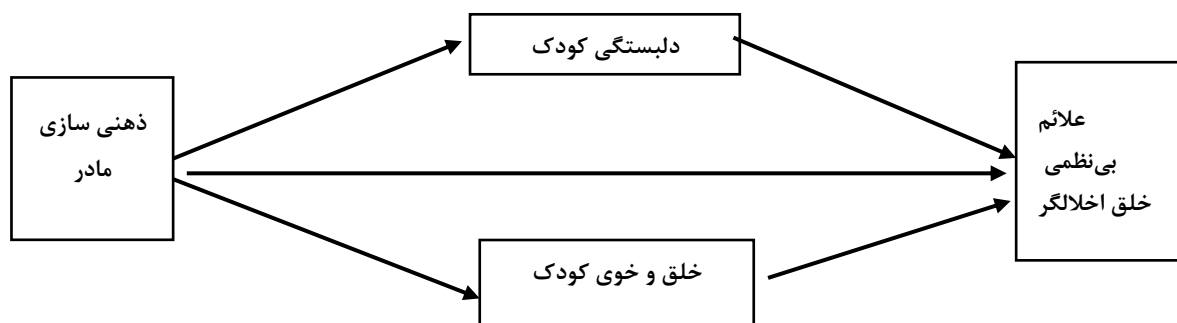
با این وجود، گرمی و محبت والدین در ارتباط با کودک در رشد دلبستگی ایمن در کودک بسیار موثر است. از سوی دیگر، ذهنی‌سازی عامل مهمی در ایجاد دلبستگی ایمن است که تاثیر بسزایی در عزت نفس، شایستگی اجتماعی و سلامت روان کودک دارد (لویتن^۳ و همکاران، ۲۰۱۷؛ ویسمارا^۴ و همکاران، ۲۰۲۱)؛ والدی که ذهنی‌سازی ناکارآمد دارد، ممکن است به طور کامل دنیای درونی کودک را تشخیص ندهد و در نتیجه بیشتر احتمال دارد که والدگری غیرحساس داشته و سبب ایجاد دلبستگی نایمن در کودک شود (زیگرز و همکاران، ۲۰۱۷). در عین حال والدینی با ذهنی‌سازی کارآمد، کمتر افکار و احساسات کودکشان را نفی می‌کنند که این سبب حساسیت نسبت به کودک و ایجاد دلبستگی ایمن می‌گردد (ادکینز، لایتن و فوناگی^۵، ۲۰۱۸). در واقع، ذهنی‌سازی ناکارآمد به واسطه تاثیر بر دلبستگی نایمن، می‌تواند زمینه‌ساز بروز اختلالات هیجانی رفتاری متعددی از جمله بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر در کودک گردد (دیویدسون و ایرلند^۶، ۲۰۰۹). علاوه بر این، مطالعات نشان دادند که برخی ویژگی‌های بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر نظیر انفجارهای متناوب خشم، می‌تواند از مزاج کودک نیز متأثر باشد (ویسمارا و همکاران، ۲۰۲۱؛ محمدی و همکاران، ۱۴۰۱).

با این که مزاج و خلق و خوی یک ویژگی نسبتاً ذاتی و درونی است اما نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که مزاج و محیط باهم می‌توانند ترکیب شوند و نتایج مطلوبی به بار بیاورند (زوبی زارتا^۷ و همکاران، ۲۰۱۹؛ لیونتی^۸ و همکاران، ۲۰۲۲). مدل کیفیت خوب تطابق^۹ توضیح می‌دهد که به وجود آوردن محیط فرزندپروری مناسب که مزاج و خلق و خوی درونی متفاوت کودک را درک و تایید کند، می‌تواند عملکرد سازگارانه‌تری را در کودک ترغیب کند. دلیل عمده بدرفتاری و خصمانه رفتار کردن کودکان دارای مزاج دشوار که از تجربیات تازه کناره‌گیری می‌کنند و به صورت منفی و شدید به محرک‌ها واکنش نشان می‌دهند، می‌تواند این باشد که این کودکان غالباً نوعی از فرزندپروری را تجربه می‌کنند که با خلق و خوی آن‌ها تطابق ندارد و آنان را در معرض خطر مشکلات سازگاری بعدی قرار می‌دهد. روش‌های فرزند پروری نامناسب، سبک تحریک‌پذیر و سرشار از

1. Brown
2. Olson
3. Luyten
4. Vismara
5. Adkins
6. Davidson & Ireland
7. Zubizarreta
8. Lionetti
9. Good quality model match

تعارض کودک را حفظ کرده و حتی افزایش می‌دهند (برگ، ۱۳۹۶؛ استولز^۱ و همکاران، ۲۰۱۷). و مانند خلق و خوی کودک تاثیر بسزایی در بروز رفتارهای برون سازی مانند اختلال بیش فعالی و رفتار پرخاشگرانه کودک می‌گذارد (هوفنار و آوریبیک^۲، ۲۰۲۲).

پژوهش حاضر به تعیین عوامل موثر بر اختلال در قالب یک مدل معادلات ساختاری می‌پردازد. آنچه این پژوهش را از سایر پژوهش‌ها متمایز می‌کند پرداختن به نقش عواملی همچون ذهنی‌سازی است که نقش تاثیرگذاری در تعامل والد و کودک ایفا می‌کند که در این زمینه نیاز به مطالعات و شواهد پژوهشی بیشتر احساس می‌شود. همچنین پرداختن به این موضوع در قالب مدل معادلات ساختاری به صورت یک کل در تاثیر عوامل احتمالی در علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر از موارد نوآوری این پژوهش است. همانگونه که در شکل ۱ مشاهده می‌شود، سوال اصلی پژوهش این است که آیا مدل ارائه شده در مورد روابط بین ذهنی‌سازی مادر، دلبستگی و مزاج کودک با علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر از برازش مطلوب برخوردار است؟

شکل ۱: مدل مفهومی علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر

روش پژوهش

روش این پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه کودکان ۶ تا ۱۲ سال شهر اصفهان در بهار و تابستان سال ۱۴۰۱ تشکیل داده‌اند. بر اساس هومن (۱۳۹۲) برای ارزیابی مدل حداقل ۲۷۰ نفر کفایت می‌کند؛ با این وجود، برای افزایش اعتبار درونی از بین اعضای جامعه آماری تعداد ۴۰۱ نفر با روش نمونه‌گیری غیرتصادفی در دسترس انتخاب شدند، بدین صورت که لینک پرسشنامه‌ها به صورت نسخه آنلاین در نرم افزار پرس لاین در اختیار آموزش و پرورش شهر اصفهان قرار داده شد و از طریق مسئولین این اداره، پرسشنامه‌ها به والدین اصفهانی دارای کودک مشغول به تحصیل در مقطع ابتدایی فرستاده شد. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل دامنه سنی ۶-۱۲ سال کودک، نداشتن بیماری جسمی و اختلالات ذهنی مانند عقب ماندگی ذهنی و ملاک‌های خروج شامل عدم پاسخدهی کامل و ابتلای کودک به اختلالات روانپزشکی خاص از قبیل اتیسم و عقب ماندگی هوشی و ملاحظه اخلاقی پژوهش، داشتن رضایت شخصی مادر بود. به منظور جمع‌آوری اطلاعات، اعضای نمونه (مادران) به صورت آنلاین انتخاب شدند و داده‌های جمع‌آوری شده از طریق نرم افزار SPSS-۲۶ و ۲۶-

۱۱۴ تدوین مدل علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر براساس ذهنی‌سازی والدین با نقش میانجی‌گری دلبستگی به والدین و ...

Amos مورد تحلیل قرار گرفتند. در سطح استنباطی، از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده گردید. ابتدا برازش مدل بررسی گردید، سپس برآورد اثرات مستقیم و غیرمستقیم ارائه شد.

ابزارها

مقیاس اختلال بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر-فرم والد^۱: مقیاس اختلال بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر ویژه کودکان ۶ تا ۱۲ سال توسط شاه محمدی و همکاران (۱۴۰۰) ساخته شده و مبتنی بر **DSM-5** می‌باشد. این مقیاس شامل ۲۶ گویه است و مادران میزان توافق خود را با هر کدام از گویه‌ها در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (۱-هرگز، ۲-به ندرت، ۳-گاهی اوقات، ۴-بیشتر اوقات و ۵-تقریباً همیشه) اعلام می‌کنند. دامنه نوسان امتیازات بین ۲۶ تا ۱۳۰ است و نمره بالاتر نشان دهنده شدت این اختلال است. این مقیاس از چهار عامل تکانشگری^۲، عملکردی^۳، خلقی^۴ و ناکامی^۵ تشکیل شده. پایایی این مقیاس به شیوه آلفای کرونباخ به ترتیب برای عامل تکانشگری ۰/۷۹، عملکردی ۰/۸۲، خلقی ۰/۷۵، ناکامی ۰/۸۱ و کل ۰/۹۰ بدست آمد. همچنین سنجش روایی سازه ای مقیاس به روش تحلیل عاملی تاییدی نشان داد که بیشتر از ۰/۸۰ است (شاه محمدی و همکاران، ۱۴۰۰). همچنین در این پژوهش پایایی مقیاس به شیوه آلفای کرونباخ برای عامل تکانشگری ۰/۷۹، عامل عملکردی ۰/۸۲، عامل خلقی ۰/۷۵، عامل ناکامی ۰/۸۱ و برای کل مقیاس ۰/۹۰ بدست آمد.

پرسشنامه کنشوری بازتابی والدین^۶ (PRFQ): پرسشنامه کنشوری بازتابی والدین توسط لویتن^۷ و همکاران (۲۰۱۷) به منظور سنجش ذهنی‌سازی ساخته شده است. این پرسشنامه دارای ۱۸ گویه و سه زیر مقیاس پیش ذهنی‌سازی^۸، اطمینان از حالات ذهنی^۹ و علاقه و کنجکاوی به حالات ذهنی^{۱۰} است و توسط والد تکمیل می‌گردد. پاسخ به هر گویه در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از ۱-خیلی کم تا ۵-خیلی زیاد تنظیم شده است. لویتن و همکاران (۲۰۱۷) روایی سازه این پرسشنامه را به وسیله تحلیل عاملی اکتشافی ارزیابی و تایید کرده‌اند و پایایی آن را به شیوه آلفای کرونباخ برای پیش ذهنی‌سازی ۰/۷۰، برای اطمینان از حالات ذهنی ۰/۸۲ و برای علاقه و کنجکاوی به حالات ذهنی ۰/۷۵ گزارش کرده‌اند. در نمونه ایرانی آلفای کرونباخ سه عامل به ترتیب ۰/۶۸، ۰/۷۲، ۰/۶۸ و نمره کل پرسشنامه ۰/۷۰ بدست آمد. در بررسی روایی سازه با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی به شیوه مولفه اصلی و چرخش واریماکس مشاهده شد که اعتبارعامل پیش ذهنی ساز ۰/۷۰، اطمینان از وضعیت روانی ۰/۸۲ و علاقه‌مندی و کنجکاوی درباره وضعیت روانی ۰/۷۵ است و می‌تواند در مطالعات در نمونه ایرانی مورد استفاده قرار گیرد (موسوی و بهرامی، ۱۳۹۹). پایایی کل این پرسشنامه در این پژوهش نیز، به شیوه آلفای کرونباخ ۰/۷۰ بدست آمد.

1. Disruptive Mood Dysregulation Disorder Scale (DMDDS)
2. Impulsivity
3. Performance
4. Mood
5. Failure
6. Parental Reflective Function Questionnaire
7. Luyten
8. Pre-Mentalizing (PM)
9. Certainty about Mental States (CMS)
10. Interest and curiosity in mental states (IC)

پرسشنامه مجموعه سوال دلبستگی^۱ - ویرایش^۳: پرسشنامه کیوست دلبستگی توسط واترز^۲ در سال ۱۹۸۷ به منظور سنجش میزان دلبستگی ایمن و نایمن تهیه گردید. این ابزار شامل ۹۰ گویه می‌باشد که توسط مشاهده‌گر رفتار کودک یا مادر تکمیل می‌گردد. هر گویه در یک طیف لیکرتی ۹ درجه‌ای (از بسیار بسیار کم تا بسیار بسیار زیاد) نمره‌گذاری می‌شود (واترز، ۱۹۸۷). واترز پایایی ابزار را از طریق بازآزمایی برابر ۰/۸۵ گزارش کرد. در مطالعه‌ای روایی تفکیک کننده پرسشنامه با تجزیه و تحلیل به شیوه اصلاح و مملو کردن با حذف یک مطالعه برای نسخه خودگزارشی با تصحیح اندازه اثر روایی را برابر با $r=0/28$ گزارش دادند که نشان از روایی مطلوب پرسشنامه دارد (کادمن^۳ و همکاران، ۲۰۱۷). در نمونه ایرانی نیز، پایایی این ابزار به روش بازآزمایی ۰/۸۸ و آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۳ و روایی همزمان این ابزار با ابزار موقعیت ناآشنا، ۰/۲۷ بدست آمد (تبعه امامی، ۱۳۹۰). در این پژوهش برای ارزیابی روایی این ابزار، از روش روایی سازه و انجام تحلیل عاملی تاییدی استفاده شد. نتایج، دو عامل دلبستگی ایمن، دلبستگی نایمن را نشان داد. پایایی این ابزار به شیوه آلفای کرونباخ برای دو عامل مذکور به ترتیب برابر با ۰/۹۱ و ۰/۸۵ و برای کل پرسشنامه ۰/۸۸ به دست آمد.

پرسشنامه مزاج میانه کودکی^۴: این پرسشنامه توسط هگویک^۵ و همکاران (۱۹۸۲) ساخته شده است. این پرسشنامه شامل ۹۹ عامل و عبارت در یک طیف لیکرت شش درجه‌ای شامل هرگز، به ندرت، معمولاً نه، معمولاً بله، مکرراً و اکثراً می‌باشد که از ۱ تا ۶ نمره گذاری می‌شود و توسط مادر تکمیل می‌گردد. آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰/۸۲ می‌باشد (هگویک و همکاران، ۱۹۸۲). نتایج پژوهشی در کشور انگلستان نشان داد که پایایی پرسشنامه از روش همسانی درونی ۰/۹۰ و روایی آن از روش تحلیل عاملی بالاتر از ۰/۶۷ است (ون بروگن^۶، ۲۰۰۹). ۹ عامل (خرده مقیاس) پرسشنامه و آلفای کرونباخ هر عامل عبارتند از سطح فعالیت^۷ ۰/۸۶، پیش بینی پذیری^۸ ۰/۷۴، نزدیک شدن یا کناره گیری از محرک های جدید^۹ ۰/۸۷، سازگاری^{۱۰} ۰/۷۹، شدت بیان خلق^{۱۱} ۰/۸۳، کیفیت خلق غالب^{۱۲} ۰/۸۱، ثبات فراخنای توجه^{۱۳} ۰/۸۵، حواسپرتی^{۱۴} ۰/۷۴ و آستانه حسی^{۱۵} ۰/۷۱ و آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰/۸۲ می‌باشد (هگویک و همکاران، ۱۹۹۵). در ارزیابی این ابزار در نمونه ایرانی پایایی به شیوه آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸۲ به دست آمد و نتایج نشان دهنده روایی مطلوب در نمونه‌های ایرانی شهر اصفهان بود که بیشترین ضریب اعتبار را عامل سطح فعالیت با ۰/۷۰ و کمترین ضریب اعتبار را عامل آستانه حسی با ۰/۶۰ داشت (یزدخواستی و همکاران، ۱۳۸۸). در پژوهش حاضر، آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰/۸۸ بدست آمد.

1. Attachment Q-set (AQS)
2. Waters
3. Cadman
4. Middle Childhood Temperament Questionnaire (MCTQ)
5. Hegvik
6. Van Bruggen
7. Activity Level
8. Predictability
9. Approach to Novelty
10. Adaptability
11. Emotional Intensity
12. Quality of Mood
13. Persistence
14. Distractibility
15. Sensory Sensitivity

۱۱۶ تدوین مدل علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر براساس ذهنی‌سازی والدین با نقش میانجی‌گری دلبستگی به والدین و ...

یافته‌ها

از بین آزمودنی‌های این مطالعه، ۵۱/۱ درصد دختر و ۴۸/۹ درصد پسر بودند. میانگین سنی مادر و پدر به ترتیب ۳۵/۷۴ و ۴۰/۴۲ و میانگین مدت زمان ازدواج ۲۱/۸۸ سال بود. همچنین، ۹۱ درصد پدران و ۸۵/۵۰ درصد مادران دارای تحصیلات دیپلم به پایین و ۹ درصد از پدران و ۱۴/۵۰ درصد مادران دارای تحصیلات دانشگاهی بودند. به علاوه، ۲۹ درصد از آزمودنی‌ها وضعیت اجتماعی اقتصادی پایین، ۴۷/۱۰ درصد متوسط و ۲۳/۹۰ درصد خوب داشتند. شاخص‌های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه و ماتریس همبستگی بین آنها در جدول ۱ ارائه شده است.

نتایج جدول ۱، تحلیل‌های همبستگی در روابط دو متغیری بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. همانگونه که ملاحظه می‌شود، همه روابط بین متغیرها در سطح $P < 0.01$ معنی‌دار است.

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه و ماتریس همبستگی بین آنها

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱. بیش ذهنی‌سازی	۱						
۲. علاقه به حالات ذهنی	-۰/۰۹	۱					
۳. اطمینان از حالات ذهنی	**۰/۱۷	**۰/۴۹	۱				
۴. دلبستگی ایمن	**۰/۱۸	**۰/۳۶	**۰/۵۴	۱			
۵. دلبستگی نایمن	**۰/۳۶	۰/۰۸	-۰/۰۰	۰/۰۲	۱		
۶. ویژگی‌های مزاجی	۰/۰۱	**۰/۳۴	**۰/۲۱	**۰/۲۹	**۰/۳۴	۱	
۷. علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر	**۰/۲۳	-۰/۰۰	*-۰/۱۰	**۰/۲۳	**۰/۵۷	**۰/۲۶	۱
میانگین	۳/۸۹	۱۵/۱۷	۱۵/۷۵	۹۲/۰۲	۳۷/۵۵	۱۲۶/۶۲	۵۵/۹۷
انحراف استاندارد	۱/۸۴	۳/۶۱	۳/۴۸	۱۵/۱۳	۱۳/۲۰	۱۹/۰۰	۱۵/۰۲

$p < 0.01^{**}$ $p < 0.05^*$

جدول ۲ شاخص‌های ارزیابی برازش مدل پژوهش را نشان می‌دهد. با توجه به اینکه تمام شاخص‌ها برازش خوبی را نشان می‌دهند و متناسب با حد بهینه هستند، مدل تبیین‌کننده علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر بر اساس ذهنی‌سازی والدین، دلبستگی و ویژگی‌های مزاجی در کودکان دارای برازش مطلوب است.

جدول ۲: شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل

شاخص	اختصار	مقدار	نقطه برش
کای اسکور بهنجار شده	CMIN/DF	۴/۵۷	کمتر از ۵
درجه آزادی	DF	۵۴	-
شاخص برازش تطبیقی	CFI	۰/۹۱	مساوی یا بیشتر از ۰/۹

شاخص برآزش تطبیقی مقتصد	PCFI	۰/۵۹	مساوی یا بیشتر از ۰/۵
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	RMSEA	۰/۰۸	مساوی یا کمتر از ۰/۱
هلتر	HOELTER	۱۰۸	بالاتر از ۷۵

در ادامه جزئیات مدل و برآوردهای مربوط به تاثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها گزارش شده است. بر طبق جدول ۳، از بین سه مولفه ذهنی سازی، تاثیر اطمینان از حالات ذهنی و علاقه به حالات ذهنی بر علائم خلق اخلاکگر و دلبستگی ایمن، همچنین تاثیر پیش ذهنی سازی و اطمینان از حالات ذهنی بر دلبستگی ناایمن معنادار می باشد؛ در حالی که صرفاً مولفه اطمینان از حالات ذهنی بر ویژگی های مزاجی تاثیر مثبت معنادار داشت. دلبستگی ایمن و ناایمن و ویژگی های مزاجی هر سه بر خلق اخلاکگر تاثیر داشتند ($P < 0/05$).

جدول ۳: برآورد تاثیرات مستقیم متغیرهای مورد مطالعه بر یکدیگر

تاثیرات مستقیم	برآورد غیر استاندارد	برآورد استاندارد	نسبت بحرانی	معنی داری
پیش ذهنی سازی بر خلق اخلاکگر	۰/۰۸	۰/۰۳	۰/۶۹	۰/۴۹
اطمینان از حالات ذهنی بر خلق اخلاکگر	۰/۳۰	۰/۲۱	۴/۳۰	۰/۰۰
علاقه به حالات ذهنی بر خلق اخلاکگر	-۰/۲۵	-۰/۱۷	-۳/۵۷	۰/۰۰
دلبستگی ایمن بر خلق اخلاکگر	-۰/۱۲	-۰/۳۶	-۷/۳۲	۰/۰۰
دلبستگی ناایمن بر خلق اخلاکگر	۰/۱۹	۰/۵۱	۹/۵۹	۰/۰۰
ویژگی های مزاجی بر خلق اخلاکگر	۰/۳۹	۰/۳۰	۵/۶۵	۰/۰۰
پیش ذهنی سازی بر دلبستگی ایمن	-۰/۲۹	-۰/۰۳	-۰/۷۹	۰/۴۲
اطمینان از حالات ذهنی بر دلبستگی ایمن	-۰/۷۵	-۰/۱۷	-۳/۷۷	۰/۰۰
علاقه به حالات ذهنی بر دلبستگی ایمن	۰/۴۹	۰/۳۴	۷/۴۱	۰/۰۰
پیش ذهنی سازی بر دلبستگی ناایمن	۰/۴۴	۰/۳۴	۷/۵۸	۰/۰۰
اطمینان از حالات ذهنی بر دلبستگی ناایمن	۰/۷۶	۰/۲۰	۴/۵۰	۰/۰۰
علاقه به حالات ذهنی بر دلبستگی ناایمن	۰/۰۸	۰/۰۲	۰/۴۵	۰/۶۹
پیش ذهنی سازی بر ویژگی های مزاجی	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۱۹	۰/۸۴
اطمینان از حالات ذهنی بر ویژگی های مزاجی	۰/۳۱	۰/۵۰	۵/۵۱	۰/۰۰
علاقه به حالات ذهنی بر ویژگی های مزاجی	۰/۰۷	۰/۰۶	۱/۱۱	۰/۲۶

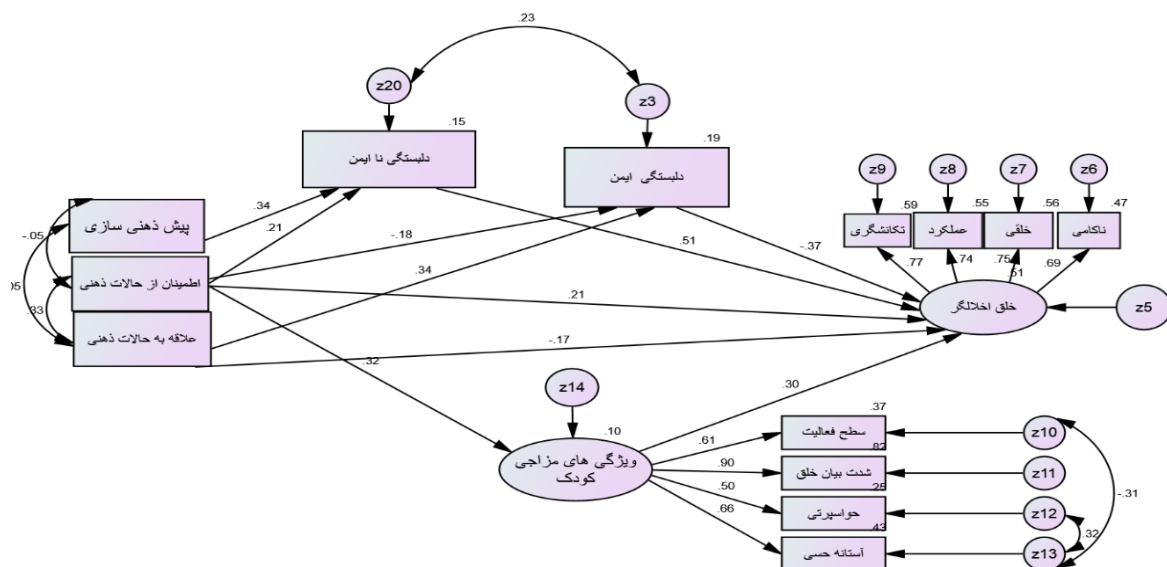
۱۱۸ تدوین مدل علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر براساس ذهنی‌سازی والدین با نقش میانجی‌گری دلبستگی به والدین و ...

جدول ۴ نشان می‌دهد که از بین مولفه‌های ذهنی‌سازی، علاقه به حالات ذهنی و اطمینان از حالات ذهنی با میانجی‌گری دلبستگی ایمن و پیش‌ذهنی‌سازی و اطمینان از حالات ذهنی با میانجی‌گری دلبستگی ایمن به حالات ذهنی و میانجی‌گری دلبستگی ناایمن به حالات ذهنی با میانجی‌گری دلبستگی ناایمن در حالی که تنها مولفه اطمینان از حالات ذهنی با میانجی‌گری ویژگی‌های مزاجی بر خلق اخلاک‌گر موثر است ($P < 0/05$).

جدول ۴: برآورد تاثیرات غیرمستقیم متغیرهای مورد مطالعه بر علائم خلق اخلاک‌گر

معناداری	اثر غیرمستقیم			اثر غیرمستقیم
	اثر غیرمستقیم استاندارد	اثر کل استاندارد	اثر کل غیراستاندارد	
۰/۱۱	۰/۰۴	۰/۰۸	۰/۲۲	پیش‌ذهنی‌سازی با میانجی‌گری دلبستگی ایمن
۰/۰۱	-۰/۱۰	-۰/۱۷	-۰/۲۴	اطمینان از حالات ذهنی با میانجی‌گری دلبستگی ایمن
۰/۰۱	۰/۱۹	۰/۳۰	۰/۴۳	علاقه به حالات ذهنی با میانجی‌گری دلبستگی ایمن
۰/۰۰	۰/۲۵	۰/۱۷	۰/۴۸	پیش‌ذهنی‌سازی با میانجی‌گری دلبستگی ناایمن
۰/۰۱	۰/۱۲	۰/۳۰	۰/۴۲	اطمینان از حالات ذهنی با میانجی‌گری دلبستگی ناایمن
۰/۰۶	-۰/۰۴	-۰/۲۱	-۰/۳۱	علاقه به حالات ذهنی با میانجی‌گری دلبستگی ناایمن
۰/۷۷	۰/۰۰	۰/۰۳	۰/۰۹	پیش‌ذهنی‌سازی با میانجی‌گری ویژگی‌های مزاجی
۰/۰۰	۰/۱۶	۰/۳۰	۰/۲۱	اطمینان از حالات ذهنی با میانجی‌گری ویژگی‌های مزاجی
۰/۳۳	-۰/۰۲	-۰/۱۶	-۰/۲۳	علاقه به حالات ذهنی با میانجی‌گری ویژگی‌های مزاجی

همانگونه که شکل ۲ نشان می‌دهد متغیر ذهنی‌سازی که دارای سه خرده‌مقیاس پیش‌ذهنی‌سازی، اطمینان از حالات ذهنی و علاقه به حالات ذهنی است از طریق ارتباط با دلبستگی ایمن و ناایمن و ویژگی‌های مزاجی کودک که شامل ۴ بعد سطح فعالیت، شدت بیان خلق، حواس‌پرتی و آستانه حسی هستند، بر اختلال خلق اخلاک‌گر تاثیر می‌گذارد.

شکل ۲: شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش در صدد تدوین مدل علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر در کودکان بود و نتایج نشان داد که بر اساس ذهنی‌سازی مادر، دلبستگی و مزاج کودک که از میان ابعاد ۹ گانه مزاجی، چهار بعد می‌توانند در بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر در کودکان تاثیر بیشتری داشته باشند؛ مانند سطح فعالیت حرکتی کودک بدان معنا که میزان حرکت کودک با توجه به خلق و خویش متفاوت است؛ شدت بیان خلق که نمایانگر سطح انرژی‌ای است که کودک در پاسخ‌هایی از قبیل شادی، غم و عصبانیت از خود نشان می‌دهد. آستانه حسی که نشان‌دهنده سطح تحریک مورد نیاز برای برانگیختن واکنش کودک است و حواس‌پرتی که به معنای میزانی است که کودک ممکن است توسط یک محرک حواسش پرت شود و رفتارش را تغییر دهد. نتایج کلی این پژوهش با نتایج پژوهش‌های دافرتی و همکاران (۲۰۱۷)، ادکینز و همکاران (۲۰۱۸)، ویسمارا و همکاران (۲۰۲۱) و شاه‌محمدی و همکاران (۱۳۹۹) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان بیان کرد که نتایج مطالعات نشان داده‌اند که کودکانی که دارای خلق و خوی تندخو هستند، به دلیل روحیه‌ی مقابله‌جویانه و سطح بالاتر فعالیت و تکانشگری، بیشتر در معرض خطر بروز دادن رفتارهای برونی‌سازی شده‌ای مانند پرخاشگری و خصومت قرار دارند (هوفنار و آورییک، ۲۰۲۲). اما همین کودکان تندخو که از والدین فرزندپروری مناسبی دریافت نمی‌کنند، پرخاشگری و خصومت بیشتری نشان می‌دهند و کودکانی که فرزندپروری همدلانه و همراه با ذهنی‌سازی مناسب از والدین خود دریافت می‌کنند در همان سال‌های اولیه‌ی زندگی، می‌توانند رفتار سازگارانه‌تر و مناسب‌تری را پرورش دهند که این ذهنی‌سازی مناسب می‌تواند بر ویژگی‌های درونی کودک مانند خلق و خو تاثیر مثبتی بگذارد که سبب شود کودک وقتی به سنین مدرسه می‌رسد رفتار اجتماعی مناسب و پرخاشگری و خصومت کمتری از خود نشان دهد. به عنوان نمونه، می‌توان به مادری اشاره کرد که ذهنی‌سازی کارآمد دارد، یعنی در مواجهه با رفتارهای ناسازگارانه فرزندش با گرمی و ملایمت برخورد می‌کند، از نزاع با او اجتناب کرده و سعی می‌کند به حالات و هیجانات درونی فرزندش پی ببرد. از طرفی، چنین مادری نسبت به حالات و هیجانات درونی خود نیز آگاهی و تسلط دارد و سبب کاهش تنش‌ها و تعارضات درون خانواده و پرورش این ویژگی‌ها در کودک می‌شود. این آگاهی و تسلط هیجانی، امکان رویارویی با موقعیت‌های استرس‌زا و تحمل ناکامی را به کودک می‌دهد (علوی و همکاران، ۱۳۹۹).

یافته‌های پژوهش نشان داد که ذهنی‌سازی مادر هم بطور مستقیم و هم بطور غیر مستقیم از طریق دلبستگی کودک به مادر (ایمن یا نایمن) بر علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر موثر است. این یافته با نتایج پژوهش‌های استاگاکو و همکاران (۲۰۲۲)، تاوینر (۲۰۲۱) و پارادا فرناندز و همکاران (۲۰۲۱) همسو بود. در تبیین نتیجه پژوهش حاضر می‌شود بیان کرد که ذهنی‌سازی شامل سه مولفه پیش ذهنی‌سازی، اطمینان از حالات ذهنی و علاقه به حالات ذهنی است که تنها مولفه سوم به ذهنی‌سازی کارآمد می‌انجامد (لوپتن و همکاران، ۲۰۱۷). از آنجا که والد پیش ذهنی‌ساز گمان می‌کند که فرزندش بی‌دلیل و برای اذیت کردن او رفتاری را انجام می‌دهد و والدی که اطمینان از حالات ذهنی دارد، فکر می‌کند از دلایل زیربنای رفتار فرزندش کاملاً آگاهی دارد، لذا تلاش و علاقه‌ای برای درک حالات و هیجانات درونی فرزند از خود نشان نمی‌دهد. این شرایط، مخل فرایند ذهنی‌سازی سبب افزایش تعارضات والد-کودک می‌شود. در سایه چنین روابط ناسالمی، دلبستگی نایمن تشدید می‌گردد و این مسئله می‌تواند سبب ناسازگاری و مشکلات رفتاری از جمله علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر در کودک شود، زیرا کودکان دلبسته

۱۲۰ تدوین مدل علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر براساس ذهنی‌سازی والدین با نقش میانجی‌گری دلبستگی به والدین و ...

ناایمن آگاهی و تسلط هیجانی پایینی دارند و احتمال پرخاشگری و تحریک‌پذیری شدید و دائمی - به عنوان علائم اصلی اختلال بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر - در آنها بیشتر است. دلبستگی ایمن حاصل رابطه‌ی مادری است که میزان ارضا و رضایتی که می‌دهد، بیشتر از میزان ناکامی و خشم است (محمدی و همکاران، ۱۴۰۱). به عقیده‌ی بالبی روابط آرام و خالی از تعارض در اوایل کودکی سبب بهبود کیفیت دلبستگی و ایجاد دلبستگی ایمن در کودک می‌شود (برگ، ۲۰۱۴). افزون بر این، کودک دلبسته‌ی ایمن نیز نسبت به هیجان‌ات و حالات درونی خود آگاهی و تسلط دارد. این خصیصه باعث می‌شوند که این کودک در مواجهه با موقعیت‌های استرس‌زا از قبیل ناکامی، همسو با آنچه در خانواده یاد گرفته است، با آرامی و ملایمت برخورد کرده و کمتر تحریک‌پذیری و پرخاشگری نشان دهد.

یافته‌های دیگر پژوهش نشان داد که ذهنی‌سازی مادر هم به‌طور مستقیم و هم به‌طور غیر مستقیم از طریق ویژگی‌های مزاجی کودک بر علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر موثر است. این یافته با نتایج پژوهش‌های براون و همکاران (۲۰۲۲)، هاره و گرازبانو (۲۰۲۱)، همسو است. در تبیین این یافته‌ی پژوهش می‌توان بیان کرد که شواهد جدید نشان می‌دهد که کودکانی که از لحاظ خلق و خو دشوار هستند، وقتی تحت تربیت همراه با استرس قرار می‌گیرند، خیلی ضعیف‌تر از کودکان دیگر رفتار می‌کنند، اما همین زارتا و همکاران، ۲۰۱۹).

به طور کلی از پژوهش حاضر استنباط می‌شود که میزان ذهنی‌سازی و کارکرد انعکاسی مادر از طریق تأثیری که بر رابطه‌اش با کودک می‌گذارد، هم می‌تواند کیفیت دلبستگی کودک را پیش‌بینی کند و هم می‌تواند روی خلق و خو که یک ویژگی نسبتاً ذاتی است، تأثیر بگذارد و هنگامی که ذهنی‌سازی به شکل مناسبی صورت گیرد، این تأثیر شکل مطلوب‌تری پیدا می‌کند؛ بنابراین با توجه به عواملی مانند ذهنی‌سازی مادر، میزان دلبستگی، خلق و خو و مزاج کودک می‌توان میزان و شدت بروز علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر را پیش‌بینی کرد.

روش نمونه‌گیری غیرتصادفی، عدم تفکیک جنسیتی، عدم کنترل شدت اختلال کودکان و استفاده از ابزارهای خودگزارشی از جمله محدودیت‌های این پژوهش بود. لذا، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی از روش نمونه‌گیری تصادفی و تفکیک جنسیتی استفاده شود. همچنین، به علت ماهیت همبستگی این پژوهش، پیشنهاد می‌شود برای استنباط علی از طرح‌های طولی روابط بین متغیرها استفاده گردد. به علاوه، از آنجا که هدف این پژوهش تبیین علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر بود، پیشنهاد می‌شود با ارائه‌ی آموزش‌هایی در جهت ارتقا و تحکیم روابط عاطفی والد-کودک و حرکت در جهت ایجاد دلبستگی ایمن به کاهش علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر در کودکان مبادرت ورزید.

تشکر و قدر دانی

بدین وسیله از تمام بزرگوارانی که در اجرای این پژوهش همکاری داشته‌اند، کمال تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

انجمن روان پزشکی آمریکا. (۲۰۱۳). *راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی*. ترجمه یحیی سیدمحمدی (۱۳۹۳)، تهران، انتشارات نشر روان.

برک، لورا. (۲۰۱۴). روان شناسی رشد از لقاح تا کودکی؛ جلد اول، ترجمه یحیی سیدمحمدی (۱۴۰۱). تهران، انتشارات ارسباران.

تبعه‌امامی شیرین (۱۳۹۰). پیش‌بینی سبک دلبستگی کودک بر اساس عوامل مادرانه و رفتار کودک و اثربخشی آموزش شناختی-رفتاری رفتار مادران بر سبک دلبستگی نایمن کودک، پایان نامه تخصصی دکتری، روانشناسی، دانشگاه اصفهان، ایران.

شاه‌محمدی قهساره، اعظم.، غابدی، احمد.، خیاطان، فلور و آقایی، اصغر. (۱۳۹۹). کشف مؤلفه‌های والدگری ویژه کودکان مبتلا به اختلال کژ تنظیمی خلقی ایدایی: یک مطالعه کیفی، تحقیقات نظام سلامت، ۱۶(۲): ۱۰۱-۱۰۷. ۱-۱۱۳۳.

<http://dx.doi.org/10.22122/jhsr.v16i2.3758>

علوی، سیده‌معصومه.، رفیعی‌نیا، پروین.، مکوند حسینی، شاهرخ. و صباحی، پرویز. (۱۳۹۹). اثربخشی درمان فراتشخیصی یکپارچه بر علائم اختلال اضطراب اجتماعی و دشواری در تنظیم هیجان: مطالعه تک آزمودنی، مطالعات روان‌شناختی، ۱۶(۲): ۷-۲۴.

<https://doi.org/10.22051/psy.2020.23008.1774>

محمدی، محسن.، سوداگر، شیدا. و بهرامی هیدچی، مریم. (۱۴۰۱). نقش میانجی‌گری مکانیسم‌های دفاعی در پیش‌بینی استرس ادراک شده بر اساس سبک‌های دلبستگی بیماران مبتلا به کووید-۱۹، مطالعات روان‌شناختی، ۱۸(۱): ۶۹-۸۱.

<https://doi.org/10.22051/psy.2022.36951.2486>

موسوی، ولاء. و بهرامی احسان، هادی. (۱۳۹۹). مطالعه مقدماتی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه ظرفیت تأملی والدینی بر روی یک نمونه ایرانی. پژوهش‌های کاربردی روان‌شناختی، ۱۱(۳): ۵۵-۶۸.

<https://doi.org/10.22059/japr.2020.297614.643446>

هاگلکوئیست جین استرگارد و راسموسن هاینو (۲۰۲۰). ذهنی‌سازی در خانواده. ترجمه فهیمه صدیقی، کیومرث فرهیخش و فریبرز درتاج. تهران، نشر ویرایش.

یزدخواستی، فریبا. جواهری، راضیه. و عریضی سامانی، س.ح. ر. (۱۳۹۰). هنجاریابی پرسشنامه مزاج کودکی میانه (MCTQ) و بررسی رابطه آن با عوامل دموگرافیک در فرهنگ ایرانی، دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد، ۱۳(۴): ۸۱-۹۳.

Adkins, T., Luyten, P., & Fonagy, P. (2018). Development and preliminary evaluation of family minds: A mentalization-based psychoeducation program for foster parents. *Journal of Child and Family Studies*, 27(8): 2519-2532. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1080-x>

Alavi, S. M., Rafieinia, P., Hosseini, S. M., & Sabahi, P. (2020). The effectiveness of unified transdiagnostic treatment on social anxiety symptoms and difficulty in emotion regulation: single-subject design. *Psychological Studies*, 16(2): 7-24. (Text in Persian). <https://doi.org/10.22051/psy.2020.23008.1774>

American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5 edition (DSM-5)*, Yahya Seyed Mohammadi (2013), Tehran, Nashr Rawan Publishing. (Text in Persian)

Beckes, L., Coan, J. A., & Morris, J. P. (2013). Implicit conditioning of faces via the social regulation of emotion: ERP evidence of early attentional biases for security conditioned faces. *Psychophysiology*, 50(8): 734-742. <https://doi.org/10.1111/psyp.12056>

Berg, L. (2014). *Development Through the Lifespan* (2014). Yahya Seyed Mohammadi (2022), Tehran, Arasbaran Publishing. (Text in Persian)

Bouvette-Turcot, A. A., Fleming, A. S., Unternaehrer, E., Gonzalez, A., Atkinson, L., Gaudreau, H., & Meaney, M. J. (2020). Maternal symptoms of depression and sensitivity mediate the relation between maternal history of early adversity and her child temperament: the inheritance of

- ۱۲۲ تدوین مدل علائم بی‌نظمی خلق اخلاک‌گر براساس ذهنی‌سازی والدین با نقش میانجی‌گری دلبستگی به والدین و ...
- circumstance. *Development and Psychopathology*, 32(2): 605-613.
<https://doi.org/10.1017/s0954579419000488>
- Brown, K. M., Pérez-Edgar, K., & Lunkenheimer, E. (2022). Understanding how child temperament, negative parenting, and dyadic parent-child behavioral variability interacts to influence externalizing problems. *Social Development*, 31(4), 1020-1041.
<https://doi.org/10.1111/sode.12601>
- Davidson, S. & Ireland, C.A. (2009). Substance misuse: The relationship between attachment styles, personality traits and coping in drug and nondrug users. *Drugs and Alcohol Today*, 9(3), 22-27.
- Dollberg, D. G., Hanetz Gamliel, K., & Levy, S. (2021). Mediating and moderating links between coparenting, parental mentalization, parents' anxiety, and children's behavior problems. *Journal of Family Psychology*, 35(3), 324. <https://doi.org/10.1037/fam0000728>
- Dougherty, L. R., Barrios, C. S., Carlson, G. A., & Klein, D. N. (2017). Predictors of later psychopathology in young children with disruptive mood dysregulation disorder. *Journal of child and adolescent psychopharmacology*, 27(5): 396-402. <https://doi.org/10.1089/cap.2016.0144>
- Hagelquist, J. Ø., & H. (2020). *Mentalization in the Family: A Guide for Professionals and Parents*. Routledge.
- Halfon, S., & Besiroglu, B. (2021). Parental reflective function and children's attachment-based mental state talk as predictors of outcome in psychodynamic child psychotherapy. *Psychotherapy*, 58(1): 1-8. <https://doi.org/10.1037/pst0000347>
- Hare, M. M., & Graziano, P. A. (2021). Treatment response among preschoolers with disruptive behavior disorders: The role of temperament and parenting. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 50(6), 950-965. <https://doi.org/10.1080/15374416.2020.1846540>
- Hegvik, R. L., McDEVITT, S. C., & Carey, W. B. (1982). The middle childhood temperament questionnaire. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 3(4), 197-200.
<https://doi.org/10.1097/00004703-198212000-00004>
- Hoffenaar, P., & Overbeek, G. (2022). Temper tantrums in toddlers and preschoolers: Longitudinal associations with adjustment problems. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 43(7), 409-417. <https://doi.org/10.1097/dbp.0000000000001071>
- Lionetti, F., Spinelli, M., Moscardino, U., Ponzetti, S., Garito, M. C., Dellagiulia, A., ... & Pluess, M. (2022). The interplay between parenting and environmental sensitivity in the prediction of children's externalizing and internalizing behaviors during COVID-19. *Development and Psychopathology*, 1-14. <https://doi.org/10.1017/s0954579421001309>
- Luyten, P., Mayes, L. C., Nijssens, L., & Fonagy, P. (2017). The parental reflective functioning questionnaire: Development and preliminary validation. *PloS One*, 12(5): 176-218.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0176218>
- Midgley, N., Sprecher, E. A., & Sled, M. (2021). Mentalization-based interventions for children aged 6-12 and their carers: A narrative systematic review. *Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy*, 20(2): 169-189. <https://doi.org/10.1080/15289168.2021.1915654>
- Mohammadi, M., Sodagar, S., & Bahrami, M. (2022). The Mediating Role of Defense Mechanisms in Predicting Perceived Stress Based on Attachment Styles in Patients with Covid-19. *Journal of Psychological Studies*, 18(1): 69-81. (Text in Persian)
<https://doi.org/10.22051/psy.2022.36951.2486>
- Mousawi, W., & Bahrami Ehsan, H. (2020). A preliminary study of psychometric properties of the parental reflective functioning questionnaire (prfq) on an iranian sample. *Journal of Applied Psychological Research*, 11(3): 55-68. (Text in Persian).
<https://doi.org/10.22059/japr.2020.297614.643446>

- Parada-Fernández, P., Herrero-Fernández, D., Oliva-Macías, M., & Rohwer, H. (2021). Analysis of the mediating effect of mentalization on the relationship between attachment styles and emotion dysregulation. *Scandinavian Journal of Psychology*, 62(3), 312-320. <https://doi.org/10.1111/sjop.12717>
- Perepletchikova, F., Nathanson, D., Axelrod, S. R., Merrill, C., Walker, A., Grossman, M., ... & Walkup, J. (2017). Randomized clinical trial of dialectical behavior therapy for preadolescent children with disruptive mood dysregulation disorder: Feasibility and outcomes. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 56(10): 832-840.
- Schwarzer, N. H., Nolte, T., Fonagy, P., & Gingelmaier, S. (2021). Mentalizing mediates the association between emotional abuse in childhood and potential for aggression in non-clinical adults. *Child abuse & neglect*, 115, 105018.
- Shahmohammadi-Ghahsareh, A., Abedi, A., Khayatan, F., & Aghaei, A. (2020). Exploring parenting components for children with disruptive mood dysregulation disorder: A qualitative study. *Journal of Health System Research*, 16(2); 101-107. (Text in Persian). <http://dx.doi.org/10.22122/jhsr.v16i2.3758>
- Stagaki, M., Nolte, T., Feigenbaum, J., King-Casas, B., Lohrenz, T., Fonagy, P., ... & Personality and Mood Disorder Research Consortium. (2022). The mediating role of attachment and mentalising in the relationship between childhood maltreatment, self-harm and suicidality. *Child Abuse & Neglect*, 128, 105576. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2022.105576>
- Stoltz, S., Beijers, R., Smeekens, S., & Deković, M. (2017). Diathesis stress or differential susceptibility? Testing longitudinal associations between parenting, temperament, and children's problem behavior. *Social Development*, 26(4), 783-796. <https://doi.org/10.1111/sode.12237>
- Taubner, S., Hauschild, S., Kasper, L., Kaess, M., Sobanski, E., Gablonski, T. C., ... & Volkert, J. (2021). Mentalization-based treatment for adolescents with conduct disorder (MBT-CD): protocol of a feasibility and pilot study. *Pilot and feasibility studies*, 7(1), 1-10. <https://doi.org/10.1186/s40814-021-00876-2>
- Van Bruggen, L. K. (2009). *Romantic Relationships in Young Women with a History of Child Maltreatment: Examining the Role of Mentoring Relationships as a Protective Factor* (Doctoral dissertation, University of Victoria).
- Vismara, L., Sechi, C., & Lucarelli, L. (2021). Reflective function in first-time mothers and fathers: Association with infant temperament and parenting stress. *European Journal of Trauma & Dissociation*, 5(1): 100-147. <https://doi.org/10.1016/j.ejtd.2020.100147>
- Waters, E. (1987). Open workshop on Q-sort methods for assessing attachment behavior. In Open workshop organized at The Biennial Meeting of the Society for Research Child Development, Baltimore, Maryland.
- Yazdkhasti, F., Javaheri, R., & Oreizi, H. (2011). Standardization of middle childhood temperament questionnaire and the study of the relationship between childhood temperament and demographic characteristics in Iranian culture. *Journal of Shahrekord University of Medical Sciences*, 13(4): 81-93. (Text in Persian)
- Zeegers, M. A., Colonnesi, C., Stams, G. J. J., & Meins, E. (2017). Mind matters: A meta-analysis on parental mentalization and sensitivity as predictors of infant-parent attachment. *Psychological Bulletin*, 143(12): 12-45.
- Zubizarreta, A., Calvete, E., & Hankin, B. L. (2019). Punitive parenting style and psychological problems in childhood: The moderating role of warmth and temperament. *Journal of Child and Family Studies*, 28, 233-244. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1258-2>

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BYN4.0 license) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).